

**ADRIJAN
ČAJKOVSKI DECA
SEĆANJA**



Preveo
Goran Skrobonja

■ Laguna ■

Naslov originala

Adrian Tchaikovsky

CHILDREN OF MEMORY

Copyright © Adrian Czajkowski 2022

First published 2022 by Tor, an imprint of Pan Macmillan,
a division of Macmillan Publishers International Limited

Translation copyright © 2024 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za Ajrin Peperberg i Aleksa

PRETHODNI DOGAĐAJI

Doba teraformiranja

I

Pre više hiljada godina ljudska bića sa Zemlje posegnula su za zvezdama. U okviru projekta teraformiranja doktorke Avrane Kern, ljudi su počeli da preoblikuju svetove kako bi ovi postali gostoprimljivi za zemaljski život. Samo je jedna planeta, lični projekat Kernove, bila pri završetku procesa kad je kraj naglo nastupio. Politička kriza na Zemlji imala je za posledicu kataklizmični rat koji je zatrovao matični svet ljudi, vratio civilizaciju u doba neznanja i omogućio elektronski napad odaslan u svemir kako bi se čovečanstvo ugasilo gde god se moglo naći.

II

Na Svetu Kernove njena baza je već postala žrtva sabotaže, a ona je sebe sačuvala kao učitani veštački um, da nadzire planetu koju je preuredila. Nanovirus za brzi razvoj pušten je na svet s namerom da podigne primete, iste one koje nije imala prilike da tamo iskrca, pa je umesto toga započeo rad na različitim beskičmenjacima, a posebno na jednoj vrsti pauka.

III

U jednom drugom zvezdanom sistemu, iznad susednih planeta koje su nazvali Damask i Nod, šačica teraformera preživela je elektronski napad. Jedan od njih, Disra Senkovi, upotrebio je isti nanovirus da podigne oktopode i izgradi civilizaciju na vodenom svetu Damasku. Erma Lante i drugi su, umesto toga, otišli na Nod, otkrivši tamo tuđinski ekosistem, prvi zaista vanzemaljski život koji je čovečanstvo ikada otkrilo.

IV

Na Nodu je obitavalo kompozitno mikrobno živo biće sposobno da u sopstvenim ćelijama beleži sva svoja nekadašnja iskustva. Posle otkrivanja i analize zemaljske biologije, organizam sa Noda je potom kolonizovao Lanteovu i njene drugove, proždravši ih i ponovo izgradivši, pretvorivši se u njih. Zahvaljujući tragičnom nesporazumu, biće se potom proširilo na Damask i uništilo tamošnju oktopodsku civilizaciju pokušavši da je razume, i ostavivši Oktopode da žive u orbiti i svemiru, u krizi.

Drugi osvit i Doba arki

V

Na Svetu Kernove, posle mnogo generacija, pauci Portide razvili su kompleksno društvo, uključujući organsku tehnologiju i računare koji se sastoje od kolonija mrava.

VI

Na Zemlji je čovečanstvo nekako uspelo da se iskobelja i vrati u svemir, otkrivši ponovo zapise prethodnika i koordinate misija teraformiranja. Posledice rata pretvorile su planetu u otrovnu ruševinu, tako da su iz očajanja sagradili brodove-arke i umakli napolje prema nadi da postoje drugi svetovi pripremljeni za život ljudskih bića.

VII

Brod-arka *Gilgameš* stigao je do Sveta Kernove i zatekao i Portide, i veštački intelekt Avrane Kern. Pošto se umalo nisu upustili u ratovanje, Portide su zarazile ljude s *Gilgameša* verzijom istog onog nanovirusa koji je njih poslao na put sticanja svesti, premostivši jaz među vrstama i dopustivši ljudima da postanu Ljudi, sa velikim Lj, uznapredovala vrsta sposobna da prepozna u Portidama druga razumna bića, s kojima mogu da dele njihov svet.

Doba istraživanja

VIII

Generacijama kasnije ljudsko-portidska lađa s učitanom kopijom Avrane Kern stigla je do Noda i Damaska, naišavši na civilizaciju Oktopoda kao i na nodski organizam. Kernova je otkrila da potonji očajnički želi da iskusi širi univerzum, pošto mu je sada kontakt sa ljudima pokazao stvarne razmere postojanja. Kern je ubedila entitet da će mu komunikacija obezbediti potrebnu stimulaciju, dok će mu proždiranje samo sve više svoditi univerzum na njegove sopstvene kopije. Došlo se do mirnog rešenja između stanovnika Sveta Kernove,

Damaska i Noda, u pokušaju nastanka međuzvezdanog društva sa više vrsta.

IX

Kasnije, pošto su stekli pristup istraživanjima koja im ranije nisu bila dostupna usled rizika od nodske infekcije, naučnici Oktopodi su testirali usavršeni motor zvezdanog broda. To je omogućilo putovanje brže od svetlosti unutar granica relativnosti, dopustivši novoj kombinovanoj kulturi da brzo putuje među zvezdama. Oni sada imaju brojne misije, ali glavna je među njima da posegnu za drugim živim bićima, bila ona tuđinska, preostala iz doba teraformiranja, ili čak sa brodova-arki s upropašćene Zemlje, koja još pokušavaju sebi da nađu dom.

DRAMATIS PERSONAE

Teraformer i njihovi svetovi

Avrana Kern – Svet Kernove

Disra Senkovi – Damask

Erma Lante – Nod

Baltijel, Rani, Lortis – Nod

Rene Peper – Rork

Aleks Tomasova – Rork

Mihail Elesko – Rork

Posada broda-arke *Enkidu*

Heorest Holt – Komanda

Halena Garm – Obezbeđenje

Olf – Mašinsko odeljenje

Mazarin Touk – Nauka

Esi Arbandir – Klasični jezici

Dastin Gembel – Naučno odeljenje, zamenik

Posada portidske letelice *Skipper*

Bjanka – pauk Portida, zapovednica

Avrana Kern – učitana inteligencija

Miranda – Sagovornica

Porša – pauk Portida

Fabijan – pauk Portida

Pol – Oktopod

Džodri – Čovek

Goti i Getli – Korvide

Ljudi sa Imira

Lif – dete

Njeni roditelji

Molder – njen stric

Garm – vepar čuvar

Arkeli – savetnik

Jota – dete, Lifina drugarica

Udovica Blisk

Miranda – učiteljica

Porša – lovkinja

Fabijan – inženjer

Pol – slikar

PRVI DEO
STARI MORNAR*

Davno prošlo
Doba arki

* Referenca na „Pesmu o starom mornaru“ Semjuela Tejlora Kolridža.
(Prim. prev.)

1.1

Ne s cviljenjem, već sa tutnjem.*

Brod je Heoresta Holta napunio odgovarajućim drogama kako bi mu obezbedio miran povratak u život, ali on nije bio spreman za ono što je zvučalo kao smak sveta. Bio je to tek subjektivni trenutak otkad su se svi okupili u Komandi, da raspravljaju o meti i proslave uspeh. Esi Arbandir, njihova brbljiva klasičarka, čak je smučkala nešto alkoholno i podobno za ispijanje pomoću drevnih *Enkiduovih* štampača.

Njihov uspeh: to što su se obreli dalje nego što je iko od njihovih ikada otišao, stariji od svih. Delić Zemlje koji će, protivno svim izgledima, nastaviti da živi. Brod se još držao i premda je Olf iz mašinskog žalosno nabrajao otkazivanja i mrtve sisteme, puka činjenica da je bio živ i u stanju da govori, a oni to da čuju, kao da je uspela da prevari svaku verovatnoću; da prevari čak i izvesnosti, sve do smrti same, pa uključujući i nju. Preživeli su. Uspeli. Bezmalo dve i po hiljade godina u nemom, hladnom tranzitu kroz prazninu. A sada čak prikupljaju

* Referenca na poemu T. S. Eliota „Šuplji ljudi“, prepev Ivana V. Lalića. (Prim. prev.)

podatke. Onomad, kad su se prethodni put probudili, Holt je imao razloga za ogromna nadanja. Zvezdani sistem na koji su se nameračili bio je tamo, i ako to već i nije trebalo da bude bogzna kakvo iznenađenje, pa, bila je tamo i planeta, i odmah su je pronašli. Sistem od četrnaest svetova koji su vukli za rukav majku zvezdu i jedan, peti od sunca, koji su Drevni odabrali kao dovoljno sličan Zemlji da ga preobrazu u raj.

Ili su tako makar klasičari tvrdili, a šta je drugo preostalo sirotom, odbeglom čovečanstvu za rad? Dok se piće dolivalo, njih šestoro su razmatrali šta ih tačno tamo može sačekati. Olf je govorio o netaknutom svetu koji su za njih izgradili nezamislivo daleki preci i onda otišli, kao da ostavljaju robu čije je pakovanje i dalje netaknuto. Kao da su Drevni nekako bili vidoviti, kao da su znali za sopstveni predstojeći pad kao i za to da će ih Holtovi ljudi naslediti, eonima kasnije. Kao da su preuredili planetu da bude pravedna nagrada onima koji dolaze, i onda tiho otišli. I dok se to piće dolivalo, ta pomisao i nije izgledala toliko nečuveno. Nazdravili su joj. Klasičarka Esi je ćeretala o tome šta su Drevni još mogli da ostave: netaknute mašine, arhive sa predanjima, čudesa njihovog izgubljenog doba. Možda i same Drevne, da žive u nekom savršeno uređenom društvu koje će pozdraviti svoje uboge srodnike. *Sa Zemlje?*, kazali bi oni. *Pa mi smo mislili da tamo više nema nikoga! Dođite, dođite, pridružite nam se u izobilju!*

Glavni naučni oficir, ćelavi stari Mazarin Touk – pa, svi su oni bili ćosavi kao jaja, po izlasku iz suspenzije, ali on je bio ćelav i pre nego što joj se podvrgao – iz sna se probudio slep i sa jednom sparušenom rukom i nogom. Nije mu baš bilo pravo zbog toga. Odštampali su mu mobilnu stolicu, a imao je i svog asistenta Gembela da mu pomaže kad je trebalo koristiti ruke i oči, ali zahvaljujući piću, on je postao pakostan i nabusit, čak i dok je slavio sa njima. Drevni su, objavio je on, verovatno i dalje tamo, ali pošto su odsečeni od Zemlje u širem smislu,

degenerisani su divljaci, žive kao zveri u svetu projektovanom tako da im ispunjava svaku potrebu i ne postavlja izazove pred njih. *Verovatno ćemo morati da ih lovimo kako bismo imali šta od mesa na jelovniku*, izjavio je s ogorčenom radošću, i svi su na to prevrnuli očima, ali su svejedno nazdravili s njim.

Samo se Halena Garm nije pojavila za improvizovanim stolom, da navija za budućnost. Ona je pokušavala da sazna više o planeti, o njihovom odredištu. Nije to bio njen posao, rekli su joj ljubazno dok su je pozivali. Jeste, rekla je ona. Bila je šef obezbeđenja, i zar je obezbeđenje imalo veći izazov od same planete? Nije se brinula zbog zverinja ili atavističkih Drevnih. Brinula se zbog sadašnjih stanovnika novog sveta koji neće dobronamerno gledati na pad broda punog njihovih dalekih srodnika, tek tako, iz vedrog svemira. *Imaju oni svakako sopstvene nevolje*, kazala je. *A mi ćemo postati samo još jedna među nevoljama.*

I tako je sedela tamo pokušavajući da natera brodske instrumente da budu potpuno funkcionalni dok su ostali slavili. Jednom, samo jednom, tvrdila je da je postojao signal. Transmisija s te udaljene kugle. Ali brod nije snimio ništa osim atmosferskih smetnji i ona nije mogla to da ponovi, pa je naposljetku s gađenjem od toga digla ruke.

Na kraju su se vratili u suspenziju. Olf se na silu otreznio i obavio sve propisane provere – završni izveštaj mašinskog bio je otrežnjujući za ostale. Brod je bio u crvenom gotovo po svakom merilu. *Malo je nedostajalo da ne uspemo*, govorili su jedno drugome. Ali sada su bili toliko blizu. Samo jedan mali korak preko ledenog ambisa do njihovog novog doma. Možda je imao ime, taj nevidljivi svet, sa stanovnicima koji su znali kako se on zove, i poznavali njegovu dugu i slojevitou istoriju. Možda će se skrušene izbeglice sa Zemlje suočiti s najgorom krizom u diplomatskom smislu, pregovarajući o mestu za sletanje i životnom prostoru. Ali Holt je bio optimističan što se

toga tiče. On će za to biti odgovoran, i znao je da će moći to da obavi, kakvi god kompromisi budu neophodni. Naposletku, od toga je zavisila sudbina ljudske vrste. Pronaći će on način.

Ali možda na tom svetu nema ljudi koji bi mu nadenuli ime i predstavljali diplomatske prepreke. Možda to i *jeste* raj, kao što su klasičari obećavali. Bez starog i naprednog društva Drevnih; bez prirodnih novih primitivaca, varvarskih plemena ili mističnih gospodara sa čudnim mentalnim moćima; bez životinja koje govore poput onih iz bajki za decu. U tom slučaju, čast će pripasti njima, ključnoj posadi *Enkidua*, poslednjim izdancima Stare Zemlje. Razgovarali su i razgovarali za stolom: o imenima istorijskim i imenima moćnim, o imenima koja kipe značenjem, imenima koja se lirski kotrljaju s jezika. Na kraju se svelo na ono što je kazao kapetan Heorest Holt, šef Komandnog tima. On je uvažio svakoga od njih s mnogo privrženosti, svoju posadu, svoje ljude, svoje prijatelje. Esi, koja je bila srce i duša proslave; sitnog, pouzdanog Olfa; ogorčenog Mazarina s mladim Gembelom, koji je starcu dolivao u čašu; čak i strogu Halenu, koju su konačno ubedili da im se pridruži. Obučavali su se zajedno – ili makar svi osim Gembela, kome nije bilo dopušteno ni da pisne kako bi obznanio da je prisutan. Za razliku od brojnih posada brodova-arki, oni su dobili dovoljno vremena da se prilagode kolegama sve dok se na kraju nisu uklapali kao delovi slagalice. Bili su tim. I uspeali su. Pilotirali su kojekude kroz propale sisteme preivalivši zaista svetlosne godine, samo na osnovu nepouzdanih mapa pribavljenih od milenijumima mrtvih orbitalnih stanica. A zvezda je bila tamo; i planeta je bila tamo; i nada je bila tamo.

„Imir*“, rekao im je svima, podigavši čašu. Iskreno, u tom trenutku veselja, nije tačno znao zbog čega. Samo je spustio pogled niz svoj dugi nos prema njima i kazao im da je to ime duboko, važno i puno značenja, dok mu se nekako činilo da je

* Iz nordijske mitologije – džin čije se telo pretvorilo u svet. (Prim. prev.)

poteklo iz neke stare priče koju je jednom pročitao u detinjstvu. Priče sa pticama koje govore i mukama, i novim životom izgrađenim na ruševinama nečeg ogromnog i strašnog. I naziv *Imir* se učinio dobrim svima, čak i Mazarinu Touku, pa su nazdravili tome. Onda je došlo vreme da se ponovo otrezne i vrate na ležajeve u odaji za suspenziju. Da je pozeleo da sedne i sačeka dok ne stignu, prauučad dece koju nikada ne bi dobio ostarila bi i pomrla pre sletanja na planetu.

I sad je bio tu. Nekoliko trenutaka kasnije. Nekoliko vekova kasnije. Usred buđenja s elegancijom i smirenošću, spreman da novi svet dovede u red, ali začula se nekakva detonacija. Najednom je svem vazduhu u odaji za suspenziju bilo veoma stalo da iz nje izađe, a on, Holt, dok se uspravljao u sedeći položaj i zevao, bio je iščupan iz svoje kapsule i bačen preko poda. Osetio je da mu je desetak creva i dovoda različitih nivoa intimnosti istrgnuto iz tela, i znao je da će umreti. Ipak, nije umro. Vazduh je zavijao pored njega u ništavilo, a onda prestao upravo kad je on bio siguran kako više nema vazduha preostalog da ode bilo kud. Paluba pod njim zadrhtala je od gromoglasnog zatvaranja pregrada.

Svetla su se pogasila. Mogao je samo da leži tamo, pokušava da dođe k sebi i prikupi poslednje ostatke te elegancije i pribranoosti koje je tako potpuno osećao do pre samo trenutak. A on je bio Komanda. Trebalo je da skoči i aktivira se, kaže svima šta treba da rade. Osim što nije znao šta treba da rade, nije znao ništa.

Videlo se neko svetlo. Malo, crveno. Pokušao je da dođe do njega, uspeo da se osovi na noge i onda pronade zid na neprijatan način, pogrešno se prisativši dimenzija odaje za suspenziju. Pronašao je niz prekidača pod drhtavom rukom. Njegovi prsti setili su se kako da otvore kanal, što je bilo sasvim dobro pošto ostatak njegovog bića nije imao ništa drugo korisno da doprinese.

„Ovde Holt“, reče on u pucketavu prazninu. „Ovde Komanda. Šta se dešava?“

Posle preduge stanke probi se isprekidan, slomljen Olfov glas: Mašinsko, jedino odeljenje sa kojim je Holt zaista, zaista želeo da se čuje.

„Kapetane“, od Olfa. „Heoreste. Stabilni. Stabilni smo. Mišlim da smo stabilni.“

I kao da im je trebala Olfova potvrda pre nego što se ponovo aktiviraju, svetla u odaji za suspenziju se popališe. Holt se obazre oko sebe, slegnuvši ramenima da sa njih spadne spavaćica s otvorom na leđima u kojoj je spavao, pa poče da pretura po ormarićima kako bi našao brodsku uniformu. Olfova kapsula je bila otvorena, i poklopac je sada visio pod zabrinjavajućim uglom. Njegova se zalupila i zatvorila pošto ga je izbacila iz sebe. Bosonog, oteturao se da pogleda ostale. Halenina je bila prazna, s poklopcem gotovo zatvorenim, preko izvučenih creva. Nije mogao da za to pronade nikakvo dobro tumačenje. O, možda je bila istrgnuta u isto vreme kao i on, ali je naprosto brže došla k sebi. Ipak, činilo se verovatnijim da je Olf pre svega osećao snažniju potrebu za Obezbeđenjem nego za Komandom.

Esi i Mazarin su i dalje spavali. Izgleda da Naučno za sada nikome nije bilo potrebno, a svi su znali da će klasičarku probuditi poslednju, osim ako se ne suoče sa nekim od Drevnih. Osim što su kontrolna svetla kod Esi sva bila u podnošljivom opsegu ćilibara, Mazarinova su bila ili u crvenom, ili pogašena kao oduvane sveće. Olf je za njega ugradio novu kapsulu, posle prethodne koja je čoveka onako unakazila, ali možda je otkazivanje sistema nekako išlo uz Mazarina, i nije imalo nikakve veze s brodom. On je bio mrtav, i to je bilo to. A i nije bilo baš lako raditi sa njim, ali bio je „jedan od nas“.

Holt pokrenu postupak Esinog buđenja, pa daljinski pozva i Gembela, novog šefa Naučnog odeljenja. Dok su se oni budili, povezao se s Olfom kako bi ustanovio koliko je stanje loše. Jer

nije želeo da radi ovaj posao bez pune ključne posade. Jer nije želeo čak ni da pomišlja na to da se vrati ovamo kako bi zatekao još crvenog svetla i još manje prijatelja.

Olf je izgledao sitniji nego što je nekada bio, nekako smežuran i skupljen sam u sebe usled suspenzije, i brodska uniforma se poput lokve širila oko njega dok je sedeo na svom mestu. „Usporavanje“, reče on. „Kapetane. Heo. Uradio sam sve što sam mogao. Proverio sam sve...“

„Znamo“, reče Holt. „Samo nam reci.“

Enkidu je preživeo sve te duge svetlosne godine od Zemlje, lebdeći preko ogromnih i nemih dubina svemira s minimalno aktivnim sistemom, tek osnovnom energijom i sistemima suspenzije. Toliko hiljada kapsula koje su održavale u životu malenu posadu, kao i brojnu populaciju u spremištu. Tek delić one populacije koju su uspeli da povezu sa Zemlje. I naravno, usput su se dešavale nevolje. Olf i Holt, kao i razni drugi odabrani članovi posade, budili su se iz dugog sna kako bi te nevolje rešavali. Ali uopšte uzevši, sve je išlo po planu. Jer premda je svemir bio pun rizika, uglavnom je bio pun ničega, i to ništa nije guralo tolerancije broda do prelomne tačke.

Onda su konačno stigli do sistema prema kojem su putovali duže od zapisane istorije njihove civilizacije, i bili primorani da uspore. Kad je *Enkidu* pao u luk oko sunca, koristeći privlačnu silu zvezde kako bi štedeo u gorivu pri usporavanju, nešto je puklo u vakuumom erodiranom koritu ogromne stare letelice.

„Mi... mi smo, mi smo izgubili“, govorio je Gembel, dok su se jako uzbuđenje i prirodno mucanje zaverili da mu guše reči, „jedanaest hiljada i devedeset četiri jedinice tovara, ser. Jedanaest. Jedanaest hiljada. Devedeset. Četiri. Ser.“

„Neka nam Tvorac oprosti.“ Esi Arbandir, sada van svoje kapsule, spusti šaku na Holtovu mišicu, a on dodirnu njene prste.

I on je strese sa sebe sleganjem ramenima. Strese je zato što je to morao da uradi, pa upita: „Kako smo sada? Integritet korita? Možemo li uopšte ući u orbitu?“

Olf je klimao glavom, radeći s *Enkiduom* na modelu oštećenja i tome koliko će se ono pogoršati u trenutku kada brod bude izložen dodatnom naprezanju. Naprezanju zbog usporavanja. Naprezanju zbog promene trajektorije iz prave linije u orbitalnu krivu. Ubistvene izvesnosti matematike.

„Zaboleće“, reče on. Njegove projekcije živnuše svima na ekranu. A Halena Garm istog trena poče da čačka po njima, uključivši raspoređivanje šatlova, tegljača, čak i automatizovanih dronova; kako bi oni mogli da posluže kao tampon ne bi li izubijani stari *Enkidu* ostao čitav, trošeći sopstveni integritet da bi zaštitili matični brod. Holt klonu na svoje sedište, dok su se njih dvoje prepirali, pa pogleda sve ostale izveštaje. Pre detonacije Olf je već pokušavao da evakuiše deo tovara. Primetio je nevolje, samo ne i to koliko će biti teške. Halena je probudila tim obezbeđenja i mobilisala ga za upravljanje ljudima, samo što tih ljudi kojima je trebalo da upravljaju više nije bilo, zajedno sa čitavim iverom broda dugim pola kilometra. Jedanaest hiljada i devedeset četiri jedinice tovara. To se odnosilo na kapsule za suspenziju. To se odnosilo na ljude.

Esi je imala sopstvene modele i koristila je iste one letelice koje je Halena postavljala kao strukturna pojačanja. Ona je pokušavala da spase izgubljeni tovar. Samo što ogromna većina tog tovara više nije mogla da se spase. Bili su razbijeni, iskidani, bez energije. Umrli su u snu, a poslednja sećanja bila su im ona na ukrcavanje na Zemlji pre više od dve hiljade šeststo godina, objektivno govoreći. Možda je bilo i gorih stvari. A možda će ih tek biti, jer brod je sada bio sav manjkav i ranjiv, a korito i sve njegove unutrašnje poprečne grede, nosači i zidovi strahovito oslabljeni.

„Ne“, reče joj Holt, i ona se zagleda u njega, izdana, očiju crvenih ali bez suza, pošto suspenzija obično sasušuje čoveka. „Spasavaćemo ono što imamo“, pa prođe žustro kroz Hale-nine izmene, zapovednički ravnodušno efikasan. Da, da, ne, da. Odobrio je trošenje resursa, u situaciji u kojoj su ti resursi

bili konačni i činili su njihov svet. *Sačuvaj sve to na okupu*. I sačuvao je sve to na okupu, što je opet značilo da će oni sačuvati brod kao celinu. Tek je kasnije sebi dopustio da se fragmentira, kad je pretnji fragmentacije ostao podložan jedino on sâm.

Ostali su bez još hiljadu sedamsto jedinica tovara usled poslednjeg usporavanja i prilaska, i pojedinačne kapsule i fragmenti ljuštili su se kao prah s leptirovog krila. Isto tako su ostali bez tri četvrtine flote koju je Halena mobilisala, u činu prinošenja žrtve za brod koji ih je lansirao. Gubili su i gubili i gubili, a Holt i njegova ključna posada ostali su budni da vojuju protiv matematike i vaseljene trideset sedam sati. *Veslanje spram vetra*, pomislio je. *Plovidba spram plime*. Nazubljene kandže neprijateljski nastrojene fizike videli su kao tamne stene, a isprekidan rad instrumenata kao sporadično sevanje munje koje im je istovremeno pretilo i osvetljavalo im put.

U tom izgubljenom tovaru bilo je specijalista i stručnjaka. Bilo je tamo sanjara, pesnika i muzičara. Bilo je genijalnih inovatora i harizmatičnih motivatora, vrednih radnika koji bi mogli da promene situaciju, samo da im je to ikada bilo dopušteno. Ljudska bića, svako od njih nezamenljivo. Nije bilo važno to što je za više od trideset hiljada još svetlelo zeleno na tabli. To nije značilo da on nije omanuo. Ali prisetio se svoje obuke. Njegovi učitelji bili su vidoviti. *Omanućeš*, govorili su mu, i evo ga sada, upravo je to i učinio. *Omanućeš, a kad se to desi, moraš učiniti sve što možeš da omaneš u najmanjoj mogućoj meri. Ne dozvoli da te neuspeh duboko zagriže. Donosićeš odluke koje imaju svoju cenu. Tako je u Komandi. Ne dopusti da te ta cena obuzme*. Sedeo je sâm, poput svih njih, svih budućih kapetana arki, i slušao to hladno zvanično pametovanje. Rekli su mu da će moći da *mari* u svoje slobodno vreme. Ali kada postane komandant, moraće umesto toga da donosi *odluke*. Odluke koje su podrazumevale izgubljeni tovar, mrtve članove posade, mrtve *prijatelje*. Jer *nešto mora opstati*.

Donosio je odluke, i nešto jeste opstalo. Većina ih se probudila da vidi kako se *Enkidu* muči da na jedvite jade dođe do stabilne orbite. Većina tovara bila je i dalje u životu, u neznanju, u snu. Polovina potrebnih daljinskih uređaja i automata bila je netaknuta i, posle sprovođenja Olfovih protokola za popravke, obavljala je trijažu ljudske vrste što je bolje mogla. Ostatak posade je većinom takođe još bio živ, spreman da se probudi i preuzme zadatke poboljšanja situacije na sebe.

Heorest Holt je većinom i dalje bio funkcionalno ljudsko biće, i oni njegovi delovi koji su želeli da urlaju i tuku po zidovima za sada su bili zaključani.

Rekao im je: *Odlično*, premda je znao da mu ne veruju, a nije ni sam sebi verovao. Iako su razmere njihovih gubitaka bile tako velike – bezmalo trinaest hiljada nadom ispunjenih kolonista koji su preživeli dve hiljade i šeststo godina putovanja kroz svemir, samo da bi ih ubio jednostavan čin pokušaja usporavanja. Ali on je morao da ima u vidu one koji su preostali i da kaže sebi: *Moglo je da bude i te kako gore*. Tamo iza njih, duž zakrivljenog kursa kojim su putovali, između zvezde i planete, postojala je vrlo konačna mogućnost da preživi tačno nula procenata kako tovara tako i posade. Oni su hitali prema tim stenama i udaljavali se od njih onoliko spretno koliko je za ljude bilo moguće. I preživeli. Za datu proporciju i vrednost „njih“. Moraće to da bude dovoljno, zato što samo to i imaju.

Svako odeljenje je sada budilo drugu smenu. I on se pripremao da prepusti dužnost zameniku. Samo je Esi i dalje uporno radila svoje, zato što je njena uloga sada postala relevantna, pošto je aktuelna opasnost od dezintegracije u čistom vakuumu bila privremeno osujećena. Ona se pripremala za mogućnost kontakta sa Drevnima, revidirala svoj leksikon i sklapala početne pozdrave na više različitih mrtvih jezika, koliko za svaki slučaj. I to je verovatno bilo dobro jer joj je skretalo misli sa svega što nije bila u stanju da učini u vreme krize.

„U tri lepe“, reče Halena Garm, dovoljno jasno i glasno da svima privuče pažnju. Na trenutak, Holt je mislio da će se nešto novo i katastrofalno dogoditi sa brodom, ali ispostavilo se da napolju ima i krupnijih svari koje su mogle da budu skrhanе nego izubijana stara arka *Enkidu*.

Kao na primer, planeta.

Baš kao sa trinaest hiljada izgubljenih nada i snova, moglo je da ispadne i gore. Ali trebalo je to da budu svetovi koje su Drevni pohodili i preuredili, svojom nezamislivom tehnologijom prema kojoj je Holtova bila puka senka. Odjek. Vic. To je bilo obećanje u zvezdanim kartama koje su ti neustrašivi pljačkaši grobnica otkrili – i u mnogo slučajeva platili za njih životom. To su bili domovi koje su za njih pripremili njihovi zajednički i daleki preci, svi spremni za dolazak svakoga ko uspe da preživi putovanje.

Međutim, činilo se da je Imir jednolična kugla prašine. Polovi su bili ledeni. Ekvator je bio pustinja. Bilo je mora, a mora su bila od vode. Umerene zone, gde klima nije bila negostoljubivo vrela ili hladna, sastojale su se od kamenog i peskovitog supstrata koji nije bio tle zato što nije sadržao dovoljno organskih materija.

„Ali ima li dole nečeg živog?“, upita Holt, i za trenutak se uplaši odgovora. *Nema*.

Ipak, nečega je bilo. Drevni teraformeri su došli dotle, i dalje ne. Postojao je svojevrsni fitoplankton u morima i svojevrsni lišaj koji je formirao tu i tamo mrlje na stenju. Iz četvrtog pokušaja Halena je uspela da pošalje tamo daljinski uređaj a da se ovaj nije raspao usled naprezanja pri ulasku u atmosferu, tako da su došli do izvesnih podataka. Esi je rekla da su to veštački napravljeni organizmi. Čak ne ni ekosistem, već sasvim sigurno tragovi procesa koji bi za rezultat imao ekosistem, samo da se nastavio u raznovrsnim drugim fazama. Ali pošto su organizmi na delu bili veštački, i odgovorno projektovani pride, nikada

nisu evoluirali dalje od svog projektovanog stanja. Ni posle minulih milenijuma ti mikroskopski trudbenici nisu uspjeli da se oslobode svojih okova.

„Šta *imamo* tamo dole?“, upitao je Holt, zato što se to tako radilo. Ovo je bila Komanda. Niste tugovali. Išli ste dalje.

„Atmosferu u kojoj se može disati“, kazala mu je Halena. „Se-damnaest do devetnaest procenata kiseonika na osnovu dosadašnjeg uzorkovanja. I to je to. Dole nema ničeg što bismo mogli da jedemo. Šta god budemo hteli, moraćemo sami da napravimo.“

1.2

Dok je stajao u Komandnom odeljenju gore na *Enkiduu* i pregledao prve podatke o planeti Imir ispod njih, kapetan Heorest Holt je zadao svojoj posadi da pronađu rešenje. Da naglas to razmatraju. Nijedna zamisao sada nije bila previše luda. *Enkiduova* orbita je makar bila besprekorna i, uprkos oštećenjima broda i aktuelnim naporima na popravkama, ostalo im je još kapaciteta za proizvodnju. Ili makar za male i srednje projekte. Gubitak glavnih fabričkih hala značio je da više niko neće graditi novi šatl niti bilo šta te veličine. Dok je Mašinsko krpilo rupe, Naučno je pokušavalo da stvori budućnost koristeći izlomljene komadiće koje im je sudbina ostavila. Onda je Naučno reklo Obezbeđenju, koje se pitalo da li bi ljudi zaista mogli da žive u toj budućnosti, ili će pretrpeti neuspeh, i svi su se upola vratili prema samom početku. Heorest Holt je bio primoran da prizna kako onomad na Zemlji niko o tome nije valjano razmišljao, zato što nije ni mogao, ne zaista. Niko nije mogao tako malo da zna o tome šta ih čeka među zvezdama. A mnogo je ljudi očajnički prihvatilo zamisao o prethodno pripremljenim rajevima, jer šta bi inače moglo da vas ubedi da se ukrcate na brod i pođete na putovanje od više hiljada godina u zaborav?

Nadao se da su druge arke pronašle nešto bolje, ali to je bilo jedino što je mogao od svojih misli da podari ostatku ljudske vrste.

Daljinski uređaji koje su poslali na površinu doneli su na-trag uzorke veštačkih organizama za teraformiranje, i oni su zaista bili samo to. Gembel se zamuckujući upustio u rapsodije o tome koliko je sve to bilo elegantno projektovano, ali ta ista prefinjenost podrazumevala je da su oni kadri samo za ono čemu su bili namenjeni. Planktoni, mikrobi i lišajevi sa postavljenim strogo kontrolisanim genetskim ograničenjima koja sve ovo vreme nisu bila prekršena. Makar nije bilo pretnje po život ljudi. Ničeg što će ih otrovati ili zaraziti. Bile su to male mašine, zapravo, i čak je i njihova populacija bila kontrolisana načinom na koji su bile projektovane, tako da nisu mogle da polude i prekriju svet zagnojenom mikrobnom pokoricom. Mimo toga, bio je to svet mrtviji čak i od Zemlje na samrtni kada su oni sa nje pobjegli. Mora bez ribe, zemlja bez trave, nebo bez ptica. Čak i bez onako oskudnih vrsta koje su na Zemlji preostale, oportunističkih i strovožderskih, kad je čovečanstvo konačno diglo ruke od svog starog rodnog sveta.

Enkidu je imao skromnu biblioteku genetskih informacija i mogao je da stvara neke vrste. Mislili su da će njihovi domaćini obezbediti život, ali neko je makar ubacio malu zalihu znanja za slučaj da se desi ono najgore. Imali su nešto biljaka koje su mogli da posade, malo životinja. Domaćih. Ne bi to baš bio ekosistem, ali mogao bi da predstavlja kolevku u kojoj bi ljudi mogli da žive. Neko vreme. Dok se ne pojavi nešto bolje. Dok ne otkriju neku tajnu koja će Imir pretvoriti u raj. Gembel je prenamenio jednu odaju *Enkidua* u terarijum Imira – imirarijum? – i pokušavao da natera stvari da u njemu opstanu. Hemijska ravnoteža prašnjave zemlje bila je pogrešna za zemaľjski život. Ne toliko pogrešna da ga neposredno ubije; dovoljno pogrešna da ima raznorazne dugoročne posledice. Da li bi on mogao da odgaja biljke koje bi profiltrirale tu pogrešnu ravnotežu i dale im

nešto podobno za ishranu? Možda. Istraživanje je bilo u toku. Gembel nije očekivao da će predvoditi naučni tim, naravno, ali siroti Mazarin se nije probudio. A Holt je od tog čoveka tražio da istraživanje za koje je potreban čitav život obavi koliko juče. A to je bilo posebno grubo, pošto su dani na Imiru trajali negde između petnaest i šesnaest sati, i toj su rutini svi pokušavali da se prilagode, uglavnom bezuspešno. Godina je imala tek nešto više od trista kratkih dana, osa planete bila je nagnuta više nego Zemljina, tako da se ova klatila kao čigra, a hemisfere su razmenjivale oštre zime i vrela leta, godišnja doba razdvojena onim što je Halena opisala kao „sezona munja“. Bio je tamo i preveliki mesec, koji je imao sopstveni mesec, tako da su plime i oseke bile potpuno divlje i mahnite. To je značilo da bi nastanjanje bilo gde kraj mora bilo fatalna greška; toliko o morskoj akvakulturi.

I Gembel i Halena su neprestano prenosili poslove na Esi Arbandir, na osnovu toga što je ona – u odsustvu bilo kakvih Drevnih s kojima bi mogla da ćaska – postala u suštini svima zamenik. Makar je mogla da razgovara s Gembelom o tome kako bi se Drevni bavili poljoprivredom – u meri u kojoj je iko to iole znao. I kako su uređivali svoja društva u različitim trenucima – u meri u kojoj su to uopšte objašnjavali u preživelim fragmentima njihovih zapisa. Kada je pozvala Holta, on je pretpostavio da je to učinila kako bi se požalila da je svi iz ključne posade koriste.

Nalazila se u odeljku dovoljno malom da je mogla sa sedišta da dodirne svaki zid, zgurena iznad jedne od brodskih multifunkcionalnih konzola. On vide da je osluškivala signale.

„Druge arke?“, upita on. *Bilo bi dobro znati da je još neko uspeo da preživi.* Ali ona odmahnu glavom.

„Slušaj ovo“, reče mu ona.

Nije slušala zvezde, već Imir. Tragala je za nekom tajnom laboratorijom ili skladištem Drevnih, za nekim poklonom koji su im ostavili daleki preci i koji bi mogao da svet preobrazi iz pustare u dom. Nisu bili te sreće, ali ona je pronašla...

Nešto.

Signale. Ili je posredi makar bio obrazac u statičkom šumu. Samo što je bio veoma kompleksan, a nevolja sa obrascima bila je u tome da, premda se oni jednostavni mogu lako prepoznati, njih najverovatnije ne proizvodi ništa svesnije od osnovnog funkcionisanja kosmosa. Ali kako obrazac postaje kompleksniji, te time očiglednije veštački, sve ga je teže izdvojiti iz šuma, dok vam na kraju ne preostane elektronska pareidolija*, vraćena pun krug unazad do najobičnijeg prirodnog zujanja.

Ali Esi je, kad god je za to imala vremena, pokušavala da izoluje te signale. Nikome o tome nije govorila. Uloga klasičara bila je dovoljno ismevana da ona ne poželi bilo čime da izaziva dodatnu porugu. Ali ona je sada govorila Holtu o tome. Jer Holt i Esi su se dobro slagali – spavali su zajedno, povremeno, međusobno slušali vajkanja, jednostavno bili *tu* jedno za drugo – tako da je znala da joj se on neće podsmevati. Pustila mu je sve što je snimila, i očigledno je mislila da su posredi besmislice. Da već toliko dugo zuri u zid, da je sigurno počela da uočava mape i karte u diskoloracijama i pukotinama. Ali mogla je samo da nagađa kakve će biti reakcije ostalih, a za Holta je tamo apsolutno postojao signal. Obrazac, pokazatelj namere. I dok je ona omalovažavala i posprdnno govorila o onome što je otkrila, on je pokušavao da dođe do metapodataka, da shvati šta to čuje. Onda je sazvaio sve članove ključne posade, ili makar zakazao sastanak na daljinu kada svi budu istovremeno budni, tako da su svi saslušali ono što je Esi pronašla.

Bilo je to izluđujuće, zato što je signal bio prisutan samo povremeno, a daljinski uređaji nisu pronašli ništa, tako da je njegov izvor morao biti zakopan ispod ko zna koliko debelog sloja zemlje ili kamena. Pošto nije ličio ni na jednu poznatu

* Sklonost opažanja da nameće razumljiva tumačenja nebuloznom stimulanšu, obično vizuelnom, tako da vidimo predmet, obrazac ili smisao tamo gde ga nema. (Prim. prev.)

transmisiju Drevnih, u njemu nije bilo ničeg razumljivog. Nije se ponavljao, kao upozorenje ili pozivni signal. Svaki put kada bi ga Esi otkrila, bio je drugačiji. Opet, svaki se očigledno uklapao u sve ostale i bio na sličan način potpuno osoben u odnosu na sve, drevno ili savremeno, u biblioteci *Enkidua*. Analiza brodskog sistema ostala je bez odgovora kada su zatražili poređenja. Jednostavno je to bilo previše drugačije. Na kraju je Esi imala pozamašnu biblioteku transmisija s inače nemog sveta odozdo, dovoljno da svako bude siguran u to da hvataju fragmente nečeg krcatog informacijama: jezika, kodova, *značenja*. Samo što je za njih to bilo besmisleno, jer je odbijalo da se podvrgne analizi. Stoga, izluđujuće.

Do tada je došlo i do sticaja različitih drugih stvari. Sveukupna struktura broda bila je popravljena u meri u kojoj je to bilo moguće, uz gubitak samo još petsto četrdeset jedinica tovara. Nasuprot tome, mali deo *Enkidua* gde su trenutno živeli članovi ključne posade i njenih timova propao je toliko da je polovina Olfovog truda bila usmerena samo na to da sve nastavi da funkcioniše. Niko nije imao nameru da se čak i u novom i netaknutom brodu-arki mesecima aktivno živi. Za to služe planete. A *Enkidu* nije stigao do Imira u stanju koje se moglo opisati bilo kao „novo“, bilo kao „netaknuto“. Međutim, Gembel je imao plan.

Zamenik šefa Naučnog odeljenja izuzetno se pokazao u tom izazovu, Holt je to morao da prizna. On je bio grozan komunikator ne samo zbog isprekidanog i otežanog govora već i zbog opšte nesposobnosti da prenese bilo šta sa svešču o gledištu ili postojećem znanju drugih ljudi. Ali on je umeo da delegira posao prezentacije. Ispostavilo se da njegove sposobnosti *jesu* suvo zlato u oblasti krize ekosistema. Ono što je ostalo na Staroj Zemlji, posle razornih ratova Drevnih i trovanja životne sredine, sada je bilo apsolutno najbolje što su mogli da se nadaju da će pokrenuti na Imiru. *Makar isprva. Ponadajmo se malo da ćemo uspeli da poboljšamo stvari*. Gembel je imao

desetak biljaka i dvadesetak životinja koje je pouzdano mogao da ponovo stvori, odgaji i razmnoži, čak dovede do napretka u svom imirarijumu. Te vrste bi zajedno, ako dobiju šansu da se skrase na planeti, omogućile osnov života za koloniju. Malu koloniju. *Makar isprva.*

Pošto je rad na dronovima prenet na Obezbeđenje, Halena Garm je osmatrala površinu planete. Posle Esinog otkrića, završila je kao potčinjena samoj klasičarki, pokušavajući da pronađe izvor signala pomoću preživelih daljinskih uređaja i njihovih neadekvatnih instrumenata. Na kraju, mogla je samo da sazove virtuelni sastanak i izvesti njihove različite slike, raštrkane po brodu tamo gde su obavljali sopstvene zadatke, povodom onoga što je jedino uspela da uradi. A uspela je da svede izvor na jedan jedini region planete – ravnicu između fluktuirajućih obala jedne reke i brdovitih visija koje su izgledale, u očima daljinskih uređaja koje su letele nad njima, kao zglavci na ruci mrtvog džina.

„Geofizičko skeniranje ukazuje na to da je tamo pod brdima možda nešto ukopano“, glasilo je njeno apsolutno najbolje nagađanje. „Osim što nam oprema nije ni dovoljno jaka ni dovoljno precizna da bismo bili sigurni. Pokušali smo da odgovorimo signalima na različite načine, oponašajući ono što je Esi primila, ili samo onako kako bismo se inače nekome javili, ali bez odgovora. A ne radi se o prioritetu. Prioritet nam je da preživimo. Iskreno, neka naša deca to provere, kad izgradimo dovoljno budućnosti da u njoj bude mesta za decu.“

Holt ih pusti da razmisle o tome. O mogućnosti da, ukoliko zaista marljivo budu radili, nađu za sebe na tom jalovom svetu taman toliko uporište da tamo mogu imati decu, koja bi onda mogla da istrpe još jednu generaciju. I još jednu. I još jednu. *Sve bolje i bolje. Sve više i više.* Osim što ga je i dalje gnjavila misao o nečemu zakopanom što bi moglo da sadrži... šta? Sve pošasti i užase Drevnih, zaključane dok neuspešno pokušavaju da im kažu da ne prilaze? Ili neko ogromno izobilje čudesa

koja bi unela revoluciju u život te hipotetičke dece, samo ako uspeju da se toga dokopaju. Lampu puna uslužnih duhova. Sav raj koji im je bio obećan, a koji Drevni nekako nisu stigli da uspostave na Imiru.

A tragali smo za njima na svim drugim mestima. Na ovoj planeti, ili u njenoj orbiti, nesumnjivo su bili Drevni, iz Starog carstva. Oni su započeli proces pretvaranja mrtvog kamena u živi svet. Osim što su onda otišli, ostavivši samo rudimentarne otiske prstiju teraformiranja na površini, i ništa iznad nje, čak ni deliće otpada koji bi kružili oko Imira. Nestali su i ostavili svoj sveti zadatak nedovršen. Sada je tu bio *Enkidu*, čiji su sistemi otkazivali, sa smanjenim tovarom i očajničkom željom da pronade neko mesto za život koje ne nalaže stalno održavanje svakog trenutka svakog sata u danu. Koliko god da im je takvih sati uopšte preostalo.

Da odemo daleko, daleko od izvora signala, govorio je sebi, ali na kraju nije mogao da donese tu odluku. Bezbednu odluku. Pravu odluku koju je trebalo da donese odgovoran zapovednik. Jer Esi ga je uverila u izgled tog nestalnog signala a da to nije ni pokušala. Jer on je verovao u želje i magiju, starije bogove i spasenje koje bi doneo duh iz mašine. Šta ako je, zakopana tamo dole, mašina iz koje bi taj duh mogao da ustane?

„Proverio sam spisak tovara“, saopštio im je. Tako su ga učili, onomad na Zemlji, da govori o svim tim bespomoćnim zamrznutim ljudima koje su doveli čak ovamo. „Sastavio sam listu onih koje treba odlediti i pripremiti. Ljudi sa veštinama. Prvog talasa kolonista. Ograničenu listu. Moraćemo da ih hranimo najmanje godinu dana onim što je *Enkidu* u stanju da obezbedi. To ograničava brojnost kolonije. A posle toga, ako Gembel odradi svoje, možda nam stigne žetva.“ Nepoznata reč, egzotična na jeziku. „Ali biće nam potrebne sve ruke koje će raditi punim kapacitetom, bez dodatnih usta za hranjenje mimo toga. Tolerancije su vrlo stroge.“ Kratki sažetak svih dana i noći koje je proveo – kratkih dana, kratkih noći, ali

ipak u zbiru brojnih – sastavljajući ovaj spisak osoblja koje će pružiti koloniji apsolutno najbolje izgleda za opstanak. To će čovečanstvu pružiti njegove najbolje izgleda. Od ključne posade do njihovih timova, i od njihovih timova do ostalih srećnika iz tovara kojima će biti dopušteno da se probude i žive, rade i umru.

Ostali će nastaviti da spavaju, sve dok Holt i njegovi malobrojni odabrani ne uklešu tu budućnost u negostoljubivu površinu Imira, dovoljno da oni mogu da se probude i siđu na planetu podobnu za život većeg broja ljudskih bića.

„Veoma sam ponosan“, rekao je ključnoj posadi, njihovim pomoćnicima i sopstvenim potčinjenima u komandi. „Prevalili smo ovaliki put. A vi ste svi tako marljivo radili kako biste ovo uopšte omogućili. Sad počinje pravi posao. Krenite sa buđenjima. Počnite sa utovarom teškog nosača.“ *Uršanabi*, jedini teški nosač koji je Olf uspeo da zakrpi, pošto je njihova mala flota letelica stradala u samom procesu dolaska ovamo.

„Odobrao si mesto?“ upita Halena, jer Holt im to nije saopštio. Nije želeo neizbežnu pobunu koju bi njegova odluka izazvala. A znao je da bi takva pobuna bila sasvim ispravna, posle čega bi morao da se vrati i postupi razumnije. I osudi svoju decu i decu svih njih na mukotrpnu budućnost bez nade da će doći do olakšanja. Bez makar malih izgleda za magiju, sa svakom lampom i bocom praznom, bez ijednog duha koji bi se mogao naći.

I tako im je pokazao. Trebalo je da se spuste blizu izvora signala, na obronke visokih brda. Na dobro otvoreno zemljište gde će Gembel moći da posadi svoje pažljivo odabrane biljke. Dovoljno blizu reke da mogu pokušati sa odgajanjem vodenih živih bića, ali ne toliko blizu da ih zbrišu česte promene plime. Savršeno, osim ako se Stvar – ukoliko Stvar uopšte postoji, ukoliko je uopšte bitna – ne ispostavi kao problem.

Pogledao ih je, i oni su pogledali njega, pa je video da su svi razmatrali istu tu lošu zamisao. Planeta ispod njih podrazumevala

je 99,9 procenata mukotrpnog rada bez ikakvih izgleda za bilo šta bolje, i samo sićušni fragment procenta nade. Svi su želeli da odu u potragu za tim fragmentom mogućnosti, ali znajući da je to loša ideja, niko ništa nije rekao. I sada im je on dao tu nadu. Esi je čak rekla, na njegovom ličnom kanalu: „Trebalo je ovom mestu da nadeneš ime Pandora“, i kasnije, kad su bili zajedno, on je od nje zatražio da objasni na šta je mislila. Bila je to neka priča Drevnih koju nikada nije čuo. Nije to promenilo ništa, i uostalom, te stare priče bile su upravo samo to.

DRUGI DEO
TAMI I MENI*

Imir
Sada

* Referenca na pesmu Tomasa Greja „Elegija napisana na seoskom groblju“: „Orač ore mukotrпно svojim putem kući / i prepušta svet tami i meni.“ (Prim. prev.)

2.1. Lif

Jedne noći na samom kraju Postoluje, dok su brda još odzvanjala suvom grmljavinom, a kiše gotovo sasvim prestale, Lif pogleda kroz prozor svoje mansarde i ugleda svog dedu.

Stari Heorest Holt, drevni moreplovac u kaputu ofarbanom bakarnoplavom bojom koju niko više ne koristi. Zahvaljujući noći, izgledao je crno, ali ona mu pamti boju. Krenuo je prema liniji drveća, prema brdima i zvucima grmljavine. Mesec je pun, kupa pejzaž srebrnim sjajem. Ona ga vidi sasvim jasno, sa svim pojedinostima koje udaljenost prikriva, ali to nadoknađuje u mislima. Izduženo lice, šiljati nos; seda četvrtasto štucovana brada kakvu više niko ne nosi. Čovek van vremena, stoji tamo pred drvećem koje visi na brdima kao tamna plima, večito spremno da se sjuri naniže i zbriše Sletište. Mogla bi da mu se javi, ali time bi probudila celu kuću, a trebalo bi navodno da spava. Trebalo bi da je odavno već zaspala, samo što ona to nikada ne može, makar ne lako. Dvadeset šest godina stara – stoga, na samom rubu puberteta – a leži budna u većini noći obuzeta bezimenim brigama na koje kao da su potpuno zaboravili mnogo stariji od nje, kadri da se s njima daleko bolje izbore. Brigama o kojima ne može da razgovara s roditeljima,

niti s bilo kim, zato što oni ne žele da im ona o njima govori. Ali možda je mogla da razgovara sa dedom. On bi je saslušao.

Ona otvara prozorske kapke do kraja, ne mareći za vlažnu hladnoću koja se probija unutra. On se osvrće prema kući, poput nekoga ko se sprema da učini nešto neopozivo. Lice mu se okreće, mrtvački bledo na mesečini; ona oseća preneraženost usled kontakta.

Maše. Visoka, mršava ljudska prilika na rubu tame podiže srebrnastobledu šaku i drži je visoko. Pozdrav; zbogom. Pre nego Lif stigne da razmisli koliko je to pametno, već više nije na krevetu, već grabi haljinu i šal. Šunja se dole bosa, kako ne bi probudila roditelje ili strica. Uvlači stopala u cipele, i drvo i svinjska koža hladni su i lepljivi na njenoj goloj koži. Skida rezu s vrata i otvara ih malo-pomalo ne bi li osujetila škripu šarki koje njen otac stalno namerava da popravi, a nikad to ne učini. Izlazi iz kuće, na kišom natopljenu zemlju mesta do kojeg ih je doveo Heorest Holt. Gore je mesec, zajedno sa sopstvenim satelitom i, iza njih, prazne zvezde. Mesto *odakle* ih je doveo Heorest Holt.

Odrastala je na pričama o starcu. To je ono što pamti, više nego samog čoveka. Svako u Sletištu ima nekog takvog. Priče nisu samo domen njegove konkretne porodice. Dobre priče, i one ne toliko dobre. Priče pripovedane otvoreno, i one koje je čula pošto se zavlačila na mesta gde nije trebalo, pod stolove u kasnim satima, da sluša pijance u *Kući pirinča*. Ime za prizivanje. Ime za psovanje. Holt, koji je plaćao strašnu cenu i sklapao strašne pogodbe. Holt, koji je izazvao rat sa Secerima. Čovek kog su Nadzirači nadzirali, na svojoj večnoj, osvetničkoj straži. Poslednji živi čovek koji je sa visine video ovaj svet na kojem žive; sav je bio prostrt pod njim kao stolnjak, govorili su, i ona to ne može da zamisli. Niko to ne može, niti će iko ikada moći, zato što ljudi takve stvari više ne rade. Video ga je prostrtog pod sobom i čuo glas, možda, koji je govorio: *Sve ovo može biti tvoje...*